5. Азін В.О., Байда Л. Ю., Госс Н., Ждан П.М., Сухініна І. М., А. Флетчер, К. Ленвіт. (2015). Нічого для нас без нас: Посібник з інклюзивного прийняття рішень для державних органів. Британська рада. Режим доступу: https://www.britishcouncil.org.ua/sites/default/files/toolkit_pm_ukr.pdf (дата звернення: 16.03.2024)
6. Baines, D., Clark, N., & Bennett, B. (2022). *Doing Anti-Oppressive Social Work, 4th ed.: Rethinking Theory and Practice*. Fernwood Publishing.
7. Bigby, C., Carney, T., Then, S-N., Wiesel, I., Sinclair, C., Douglas, J., & Duffy, J., (2023). Diversity, dignity, equity and best practice: a framework for supported decision-making. Royal Commission into Violence, Abuse, Neglect and Exploitation of People with Disability. Режим доступу: https://disability.royalcommission.gov.au/policy-and-research/research-program (дата звернення: 16.03.2025)
8. Bell, K., & Reed, M. (2021). The tree of participation: A new model for inclusive decision-making. *Community Development Journal*. Режим доступу: https://doi.org/10.1093/cdj/bsab018 (дата звернення: 16.03.2025)

Кузніцова А.В., студентка БП-4
кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
anzhelika.kuznitsova@ukma.edu.ua
Дума Л.П., магістр соціальної роботи,
старша викладачка кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
lduma@ukma.kiev.ua

ПРОФІЛАКТИКА КІБЕРСЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ ДІВЧАТ

Наразі фахівці відмічають зростання ризиків для неповнолітніх дівчат, пов'язаних із потраплянням у ситуації кіберсексуального насильства. Дослідження «Plan International» показало - близько 14 000 жінок віком від 15 до 25 років з 22 країн світу підтвердили, що їх переслідували в Інтернеті, без згоди надсилали їм відверті повідомлення та зображення (Jurfem, 2023). Тож проблема є актуальною і привертає увагу зацікавлених сторін у контексті посилення захисту цієї вразливої групи уцифровому середовищі.

Кіберсексуальне насильство описують як складне явище, що виступає однією з форм насильства за ознакою статі. Воно характеризується контролем, приниженням та загрозою безпеці жінок, зокрема неповнолітніх дівчат, як у віртуальному просторі, так і поза ним (Pashang, Khanlou, & Clarke, 2019).

Задля обізнаності неповнолітніх дівчат потрібно впроваджувати сучасні кіберосвітні програми. На думку фахівців, вони відіграють ключову роль у захисті дівчат-підлітків від загроз кіберпростору. Ці заходи спрямовані на ознайомлення з потенційними ризиками, пов'язаними з онлайн-середовищем, та надання необхідних знань і навичок для безпечної

поведінки в Інтернеті. Окрім цього кіберосвітні програми акцентують увагу на важливих суспільних цінностях і нормах, які закладені у принципах кіберетики, що дозволяє формувати у підлітків відповідальне ставлення до цифрового середовища (Afzali Gorouh, Azari, & Farajiha, 2021). Тож основна мета такої роботи полягає в опануванні підлітками ключових принципів безпеки в Інтернеті, а також етичної та коректної взаємодії з іншими користувачами онлайн-спільноти (Лапа et al., 2020).

Серед активностей, націлених на попередження кіберсексуального насильства, виділяють первинні та вторинні методи втручання. Первинна профілактика частіше передбачає проведення тематичних відео-лекцій, форумів, методичних семінарів, круглих столів, дискусій, тренінгів тощо. Вона реалізується зазвичай на індивідуальному, міжособистісному та соціальному рівнях. Вторинна профілактика в контексті запобігання кіберсексуальному насильству передбачає допомогу окремим уразливим категоріям користувачів мережі Інтернет – так званим «групам ризику». Вторинна профілактика націлена передусім на забезпечення захисту дітей, зокрема неповнолітніх дівчат, від усіх видів такого насильства (Ярова, 2022).

В Україні функціонують організації, які займаються освітньою діяльністю у сфері цифрової безпеки - проводять для цільових груп різноманітні заходи: лекції, тренінги та інформаційні кампанії в соціальних мережах. Їхня діяльність спрямована на підвищення обізнаності населення (неповнолітніх осіб, їхніх батьків чи опікунів / піклувальників, а також фахівців, дотичних до протидії кіберсексуальному насильству) щодо проблеми кібербезпеки, а також сприяє доступу до якісної інформації про сучасні способи захисту в інтернет-просторі.

Однією із зацікавлених сторін є Teenergizer (рух, який об’єднав підлітків регіону Східної Європи та Центральної Азії) - наряду з різними видами активностей систематично оновлює інформаційні матеріали на вебсайті, а також підтримує роботу чат-бота, створеного задля допомоги постраждалим. До нього для отримання інформації за конкретним запитом можуть звертатися як особи, які отримали травматичний досвід в онлайн-середовищі й потребують психологічної підтримки, так і всі користувачі мережі, які хочуть дізнатися більше про захист від кіберсексуального насильства.

Активну діяльність за цим напрямом роботи розгорнула організація «Stop_sextинг», яка продукує освітні матеріали для різних вікових груп – як для підлітків, так і для дорослих людей. Одними з цінних напрацювань організації є розроблені рекомендації щодо безпечної поведінки в Інтернеті та алгоритм дій у випадках, якщо особа зазнала кіберсексуального насильства. Крім того, вона забезпечує функціонування чат-бота, покликаного надавати за потреби психологічну підтримку та інструктаж щодо подальших дій у подібних ситуаціях.

Важливу роль у профілактиці кіберсексуального насильства відіграє проєкт МГО «Соціальні ініціативи з охорони праці та здоров'я». Організація розробила методичний комплекс Cybersafe Toolkit з рекомендаціями для проведення тренінгів для дітей із запобігання онлайн-насильству щодо дівчат-підлітків. До нього входять інформаційні матеріали для фасилітаторів, навчальні анімаційні відео й інтерактивні вправи. Також в рамках проєкту було адаптовано ігровий онлайн-інструмент CYBERSAFE, який допомагає підліткам уважно оцінювати потенційні загрози в інтернеті й формувати навички безпечної відповідальної поведінки.

Отже, профілактика кіберсексуального насильства щодо неповнолітніх дівчат передбачає низку заходів, зокрема інформаційних кампаній в соціальних мережах, тренінгів та лекцій, спрямованих на підвищення обізнаності про цю проблему не лише серед дітей, а й серед дорослих людей, зокрема фахівців. Реалізація таких ініціатив сприяє захисту неповнолітніх від кіберзагроз через зменшення ризиків, пов'язаних із комунікацією онлайн, та формування відповідальної поведінки в Інтернеті.

Список використаних джерел:

1. Afzali Gorouh, M., Azari, H., & Farajiha, M. (2021). Analyzing the Role of Media in Preventing Sexual Abuse of Girls in Cyberspace. The International Journal of Humanities, 28(2), 26-43.
2. Ali, S., Haikal, H., and Youssef, E. (2021). Child sexual abuse and the Internet—a systematic review. Human Arenas, 6, 404-421. https://doi.org/10.1007/s42087-021-00228-9.
3. Jurfem. (2023). JustTalk: Проблеми та виклики в правовій сфері. https://jurfem.com.ua/wp-content/uploads/2023/07/JustTalk-2023.07.18.pdf
4. Pashang, S., Khanlou, N., & Clarke, J. (2019). The mental health impact of cyber sexual violence on youth identity. International Journal of Mental Health and Addiction, 17(5), 1119-1131.
5. Лапа, О., Блискун, О., Робін, М., & Кулік, Є. (2020). Соціальна профілактика кібербулінгу. Секція 1. Загальна психологія та психологія особистості, 101.
6. Ярова, А. О. (2022). Соціально-педагогічна допомога підліткам з інтернетзалежністю.

Кирикова Я.С., студентка МП-2
кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
ya.kyrykova@ukma.edu.ua
Наукова керівниця: **Романова Н.Ф.**, кандидат педагогічних наук,
доцентка кафедри «Школа соціальної роботи ім. В.І. Полтавця»,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
natalia.romanova@ukma.edu.ua

КІБЕРГРУМІНГ ЯК ЗАГРОЗА ДЛЯ ПІДЛІТКІВ ТА МОЛОДІ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ЦИФРОВОГО СЕРЕДОВИЩА